

Література:

1. *Щукін Б.М.* Інвестиційна діяльність: Метод. посібник. — К.: МАУП, 1998. — 89 с.
2. *Устенко О.Л.* Теория экономического риска: Монография. — К.: МАУП, 1999. — 164 с.

*Нічепорук Вікторія,
студентка групи РКзм-51*

ВПЛИВ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ

Для цілей управління витрати поділяються на три категорії: витрати, які використовуються для калькулювання й оцінки готової продукції; витрати на виробництво – основа для прийняття управлінських рішень; витрати, які використовують у системі планування, регулювання та контролю (таблиця. 1).

Таблиця. 1

Класифікація витрат виробництва залежно від потреб та мети управління [1, с. 25]

<i>Класифікація витрат для калькулювання та оцінки готової продукції</i>	За відношенням до процесу виробництва	<i>Виробничі</i> <i>Невиробничі</i>
	Залежно від списання на собівартість	<i>Витрати на продукцію</i>
		<i>Витрати періоду</i>
	За економічною роллю у процесі виробництва та цільовим призначенням	<i>Основні</i>
<i>Накладні</i>		
	З способом віднесення на собівартість	<i>Прямі</i>
		<i>Непрямі</i>
<i>Класифікація витрат з метою прийняття управлінських рішень</i>	Залежно від прийнятого рішення	<i>Релевантні</i>
		<i>Нерелевантні</i>
	Залежно від обсягу виробництва або продажу	<i>Постійні</i>
		<i>Змінні</i>
<i>Класифікація витрат для потреб планування</i>	За часом виникнення	<i>Планові (кошторисні)</i>
		<i>Фактичні</i>
	Залежно від впливу на витрати	<i>Регульовані</i>
		<i>Нерегульовані</i>

Якщо звернутися до зарубіжної практики обліку витрат виробництва з метою калькулювання, класифікація відбувається за такими ознаками:

- за відношенням до процесу виробництва;
- залежно від способу списання на собівартість;
- за економічною роллю у процесі виробництва та цільовим призначенням;
- за способом віднесення на собівартість об'єктів калькулювання.

За відношенням до процесу виробництва витрати можна поділити на виробничі й невиробничі. Виробничі витрати пов'язані з перетворенням сировини, матеріалів на готову продукцію за рахунок праці виробничого персоналу та експлуатації виробничого обладнання (прямі витрати матеріалів, прямі витрати оплати праці, змінні та постійні витрати).

Невиробничі витрати не входять у собівартість товарно – матеріальних запасів і до них відносять маркетингові витрати, торгові витрати, адміністративно – управлінські витрати.

Залежно від способу списання на собівартість продукції, відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», їх можна класифікувати на прямі, які включають у собівартість одиниці продукції (прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати), загальновиробничі та наднормативні виробничі витрати. Непрямі витрати – не відносять до собівартості реалізованої продукції, а списують на фінансові результати (адміністративні витрати, витрати на збут, витрати на дослідження та розробки, інші операційні витрати). Операційні витрати віднімають від валового прибутку з метою визначення фінансового результату від основної діяльності, що дає можливість контролювати величину непрямих витрат. Крім того, собівартість продукту не викривлюється внаслідок розподілу операційних витрат, а також ця методика дозволяє визначити вплив на формування прибутку від основної діяльності.

Враховуючи економічну роль у процесі виробництва та цільове призначення витрат вітчизняна та зарубіжна практика поділяють їх на основні й накладні. Основні витрати – сукупність прямих витрат на виробництво продукції. Накладні витрати – витрати пов'язані з процесом виробництва, які не можна віднести до певних виробів економічно доцільним шляхом. Накладні витрати поділяють також на виробничі та невиробничі.

До виробничих накладних витрат належать такі статті: непрямі матеріали та послуги, непряма заробітна плата та загальновиробничі накладні витрати. До непрямих матеріалів та послуг можна віднести вартість дрібних інструментів, допоміжних матеріалів, послуги обслуговуючих цехів та інші витрати, що необхідні для виробництва готової продукції. До непрямой заробітної плати включаються витрати персоналу різних заводських

служб, які не пов'язані з виробництвом продукції, однак їх діяльність не-обхідна для виробничого процесу.

До загальновиробничих витрат відносять витрати, пов'язані з забезпеченням управління та обслуговуванням виробничих цехів.

До невиробничих накладних витрат, на думку Т.П. Карпової, належать: адміністративно – управлінські витрати; витрати на технічне і виробниче управління; витрати, пов'язані зі збутовою діяльністю; оплата послуг сторонніх організацій; утримання та ремонт споруд, будівель, інвентарю; витрати на перекваліфікацію, перепідготовку працівників; обов'язкові платежі, збори, відрахування [2, с. 122]. С.Ф. Голов відносить до невиробничих накладних витрат витрати на управління, дослідження і розробки, збут, інші функції бізнесу. В Україні вони згруповані у три статті: адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати [3, с. 65].

За відношенням до управлінських рішень витрати поділяють на релевантні та нерелевантні. Релевантні – витрати, величина яких може бути змінена внаслідок прийняття рішень. Величина нерелевантних витрат не залежить від прийняття управлінських рішень.

З метою управління витратами, необхідно знати, як вони поведуться (поведінка витрат). Класифікація витрат за типом «поведінки» в залежності від змін обсягів виробництва є важливим моментом з точки зору планування та контролю. За зростанням або зниженням обсягу виробництва відбувається відповідне зростання або зниження рівня певних витрат. Величина інших витрат, при цьому, залишаються без змін.

Змінні витрати – витрати, що змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності (або іншого фактору витрат). Це означає, що збільшення кількості виробленої продукції у десять разів призведе до збільшення загальних змінних виробничих витрат теж удесятеро (таблиця 1).

Таблиця 1

Пропорційні змінні витрати [3, с. 71]

<i>Діяльність (кількість продукції)</i>	<i>Змінні витрати на одиницю, грн.</i>	<i>Загальні змінні витрати, грн.</i>
1	100	100
10	100	1000
20	100	2000
30	100	3000

Як бачимо, загальна сума змінних витрат є лінійною щодо обсягу діяльності, а величина змінних витрат на одиницю продукції є постійною для всіх рівнів діяльності.

Прикладом змінних витрат є прямі матеріальні витрати, відрядна зарплата, енергія для роботи устаткування, паливе для автомобілів, комісійні виплати торговим агентам.

Постійні витрати – витрати, які залишаються незмінними в разі зміни обсягу діяльності (або іншого фактору витрат).

Прикладом постійних витрат є амортизаційні відрахування, орендна плата, зарплата персоналу офісу, відсотки за отриманий кредит.

Для наочної ілюстрації поведінки постійних витрат наведемо такі дані (таблиця 2).

Таблиця 2

Поведінка постійних витрат [3, с. 72]

<i>Діяльність (кількість продукції)</i>	<i>Змінні витрати на одиницю, грн.</i>	<i>Загальні змінні витрати, грн.</i>
1	1500	1500
5	300	1500
10	150	1500
20	75	1500
30	50	1500

Дані свідчать про те, що загальна сума постійних витрат не змінюється при зміні обсягу діяльності, але сума постійних витрат на одиницю продукції відповідно зменшується при збільшенні обсягу діяльності та збільшується при його зменшенні.

Економічні показники витрат і фінансових результатів діяльності підприємства тісно пов'язані між собою. Впевненим способом збільшення величини прибутку, росту рентабельності продукції та виробництва в цілому, є зниження собівартості продукції та виробничих витрат.

Сучасний період характеризується високим рівнем затрат та зростанням ринкових цін. Однак, така ситуація має й свій позитивний момент, оскільки змушує, з одного боку, вигідно розміщувати всі види ресурсів, а з іншого – спрямовувати діяльність на виробництво потрібних та вигідних товарів.

Одним із шляхів зниження собівартості продукції є економія матеріальних ресурсів. Зниження матеріальних витрат на одиницю продукції призводить не лише до зниження собівартості продукції, а й до збільшення випуску її при наявних матеріальних ресурсах.

Економія матеріальних ресурсів – зменшення затрат сировини, матеріалів, палива на одиницю продукції без будь – якого збитку для якості, надійності і довговічності виробу. Економія матеріальних ресурсів дає можливість з тої самої кількості сировини та матеріалів виготовити більше продукції без додаткових витрат спільної праці й сприяє підвищенню ефективності виробництва в цілому на кожному підприємстві.

Раціональне використання трудових ресурсів також має значний економічний потенціал. Загальним показником, який характеризує рівень використання робочої сили в конкурентних умовах виробництва є показник продуктивності праці. На продуктивність праці впливають такі фактори:

- науково – технічний прогрес;
- підготовка кадрів та підвищення кваліфікації працівників;
- контроль та покращення дисципліни;
- вдосконалення форм організації праці та її оплати;
- впровадження та вдосконалення нормування праці;
- створення відповідних умов побуту та соціального захисту [4,с. 159].

В умовах нестабільної економіки в галузі праці важливу роль відіграє інтелектуалізація. Сьогодні ринок праці, умови праці вимагають все більше витрат розумової енергії. А тому, на підготовку та перепідготовку кадрів все більше буде використано коштів, часу, зусиль. Для цього необхідно мати базу даних про витрати на навчання та підготовку працівників і обрахувати економічний ефект.

Об'єктом контролю управлінської системи є формування та використання фонду оплати праці. Після формування фонду заробітної плати за результатами місяця, необхідно провести аналіз відхилень від запланованих даних, дати оцінку діяльності підприємства за відхиленнями, розробити систему заходів з попередження перевищення фонду оплати праці на майбутнє.

Список використаної літератури:

1. Лишиленко О.В. Бухгалтерський управлінський облік: [навчальний посібник.] /О.В. Лишиленко. – Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2004. – 254 с.
2. Нападовська Л.В. Управлінський облік: [Монографія]/ Л. Нападовська. – Днепропетровськ, 2000. – 450 с.
3. Голов С.Ф. Управлінський облік: [підручник] / С.Ф. Голов - [4 – те вид.]. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
4. Бухгалтерський управлінський облік: [підр. для студ. спеціальності «Облік і аудит» вищ. навч. закл.] / [Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, З.Ф. Канурна та ін.]; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. - [3-тє вид. перероб. і доп.]- Житомир: Рута, 2005. – 480 с.